

УДК 658.153. 012.7

Юрій Е. О.

Буковинський державний фінансово-економічний університет

МІСЦЕ УПРАВЛІННЯ ЛІКВІДНІСТЮ В СТАБІЛІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

У статті розкрито зміст управління ліквідністю як один із ключових чинників стабільного функціонування підприємства на ринку. Окреслено фактори позитивного та негативного впливу на ліквідність підприємства. Розглянуто методи та охарактеризовано тактичні завдання управління ліквідністю, що пов'язані з оптимізацією величини та структури активів підприємства. За результатами аналізу основних показників ліквідності підприємств обґрунтовано тактику формування структури оборотних активів, реалізація якої забезпечує збільшення ліквідності підприємства.

Ключові слова: стабілізація діяльності підприємства, ліквідність, показники ліквідності підприємства, управління ліквідністю.

Вступ. В умовах нестабільності зовнішнього середовища та під впливом фінансово-економічної кризи для підприємства все більш актуальною стає проблема стабілізації діяльності підприємства, забезпечення його життєздатності та створення умов подальшого розвитку. Її вирішення потребує вдосконалення процесу управління ліквідністю підприємства.

Ліквідність – один із важливих напрямів діяльності підприємства, що необхідно враховувати при формуванні політики управління оборотними активами. Також ліквідність підприємства є однією з головних ознак фінансової стійкості та стабільності. А тому й підприємство з високою ліквідністю, яке одночасно фінансово стійке, платоспроможне й рентабельне, має перевагу над іншими підприємствами тієї ж галузі щодо залучення інвестицій, одержання кредитів, у виборі постачальників та підборі кваліфікованих кадрів. До того ж воно не конфліктує з державою та іншими суб'єктами, так як своєчасно сплачує податки до бюджету, збори до соціальних фондів, заробітну плату – робітникам і службовцям, дивіденди – акціонерам, а банкам гарантує повернення кредитів і сплату відсотків по ним.

Більшість підприємств в існуючих економічних умовах не приділяють достатньої уваги питанням постійного моніторингу рівня їх ліквідності для забезпечення стабільної діяльності та, як наслідок, через деякий час зіштовхуються з проблемою недостатності грошових коштів (як абсолютно-ліквідної частини оборотних активів) або загальної суми оборотного капіталу для здійснення поточної виробничої діяльності та проведення усіх необхідних розрахунків з контрагентами. Крім того, будь-який аналіз фінансового стану підприємства буде неповним без оцінки рівня його ліквідності та не дозволить зробити обґрунтовані висновки про існуючий стан та перспективи стабілізації діяльності такого суб'єкта господарювання.

Теоретичним та практичним аспектам як оцінки рівня ліквідності підприємства так і формуванню комплексу заходів щодо її забезпечення присвятили свої праці такі вчені, як: Є.В. Мних [3], Т.Д. Косова [2], Н.П. Шморгун [5], Т.П. Авраменко [1], Х.Я. Яремик [7]. Проте частина питань стосовно механізму досягнення достатнього рівня ліквідності та його впливу на стабільність діяльності підприємства ще залишаються невирішеними.

Постановка завдання. Метою роботи є дослідження сучасного стану ліквідності вітчизняних підприємств та обґрунтування засад раціонального управління ліквідністю підприємства з метою стабілізації його діяльності та.

Результати. У сучасній практиці управління корпоративними фінансами важливе місце займає проблема якісного та кількісного обґрунтування управлінських фінансових рішень, прийняття яких неможливе без використання об'єктивної оцінки. Водночас такі рішення потребують комплексного підходу до дослідження об'єкта. В умовах мінливих зовнішнього і внутрішнього середовища такий підхід є актуальним як для власників, управлінські інтереси яких визначаються їхнім бізнесом, так і для державних інституцій, що мають забезпечувати управління економікою у розрізі видів економічної діяльності, регіонів та країни в цілому [5, с.69].

Фінансова політика являє собою систему управління основними напрямками фінансової діяльності підприємства, що забезпечує виконання завдань фінансової стратегії. До них належить управління капіталом, прибутком, активами, ризиками тощо. Результатом формування і реалізації фінансової політики підприємства має бути його стабільний фінансовий стан, здатність розвиватися у перспективі. Одними з головних критеріїв цього виступають платоспроможність і ліквідність підприємства як категорії, що визначають здатність підприємства розрахуватися за своїми зобов'язаннями в поточному і майбутніх періодах. Неабияка роль у такому процесі належить управлінню ліквідністю підприємства [7].

Однією з умов стабільного функціонування підприємства на ринку в поточному і майбутніх періодах є забезпечення своєчасних розрахунків із постачальниками, банками, бюджетом, робітниками тощо. Підприємства повинні володіти певним обсягом оборотного капіталу, щоб мати змогу у визначений термін і повністю розраховуватися за своїми зобов'язаннями, що визначається ліквідністю їхніх активів [1, с.183].

Загострення конкурентної боротьби на товарних і територіальних ринках потребує зміни розрахункової політики більшості підприємств щодо часткового або повного переходу на умови комерційного кредитування покупців. Такі умови співпраці зумовлять появу в більших обсягах безнадійної дебіторської заборгованості, яку треба відносити до неліквідних активів і обов'язково враховувати її вплив на ліквідність активів і підприємства в цілому. Це ж стосується і витрат майбутніх періодів і збитків поточного та минулих періодів, що зменшують ліквідність наявних активів підприємства.

Зміна обсягів та структури активів стосовно їхньої ліквідності в часі обов'язково повинна передбачити корективи загальної політики управління ліквідністю підприємства.

Становлення вітчизняного фондового ринку, незначні обсяги продажу та купівлі цінних паперів на ньому, високий рівень ризику фінансових інвестицій не дають змоги зарахувати в умовах національної економіки до абсолютно ліквідних активів, поряд з грошовими засобами, і поточні фінансові інвестиції. Потрібен певний час для перетворення їх у засоби платежу та можлива втрата їхньої ринкової вартості за умови високих ризиків здійснення цих фінансових операцій.

Суттєвою ознакою ліквідності є формальне перевищення (у вартісній оцінці) оборотних активів над короткостроковими пасивами. Водночас варто уникати ситуації збереження залишків коштів та інших резервів високоліквідних активів на довгий термін поза виробничим процесом, це призводить до зниження рентабельності виробництва. Про погіршення можливостей ліквідності підприємства свідчить збільшення іммобілізації власних обігових коштів та поява таких неліквідних активів як: прострочена дебіторська заборгованість, векселі одержані, прострочені тощо [1, с. 184].

З метою стабілізації діяльності підприємства в процесі розробки політики управління його ліквідністю необхідно враховувати ряд факторів які негативно впливають на ліквідність підприємства зменшуючи її. До них можна віднести: накопичення в значному обсязі дебіторської заборгованості; отримання збитків в процесі діяльності; здійснення інвестицій в основні засоби; використання резервних фондів; здійснення грошових виплат; погашення довго- та короткострокових позик.

Поряд з цим існує ряд факторів, які здатні підвищити ліквідність підприємства, а саме: здій-

снення фінансових інвестицій; одержання довгострокового кредиту; отримання прибутку; продаж необоротних активів; скорочення запасів підприємства; погашення дебіторської заборгованості; збільшення обсягу амортизаційних відрахувань; повернення наданих позик.

При обґрунтуванні концептуальних засад раціонального управління ліквідністю та платоспроможністю підприємства з метою стабілізації його діяльності необхідно виходити зі змісту основних завдань, функцій його фінансового менеджменту та загальних принципів організації.

Поряд із забезпеченням фінансової стійкості підприємства, максимізації його прибутку та мінімізації фінансових ризиків повинно одночасно вирішуватися завдання оптимізації грошового обігу та підтримки постійної платоспроможності [3, с. 204]. На практиці для ефективного вирішення проблеми ліквідності застосовують методи управління ліквідністю підприємства (рис. 1).

Тактичні завдання управління ліквідністю і платоспроможністю пов'язані з оптимізацією величини та структури оборотних активів і полягають у виборі відповідної політики управління запасами, грошовими коштами, дебіторською заборгованістю. При цьому можуть використовуватися дві тактики вибору величини оборотних активів залежно від їх співвідношення з обсягами реалізації: обмежуюча та гнучка.

При використанні обмежуючої тактики підтримується обсяг оборотних активів на мінімально можливому рівні. Така тактика зменшує витрати на обслуговування оборотних активів, мінімізує ризик втрат при використанні оборотних коштів,

але дана модель обмежує можливість підприємства щодо збільшення прибутків за рахунок розширення обсягів діяльності. Обґрунтовуючи доцільність використання обмежуючої тактики вітчизняними суб'єктами господарювання, слід зазначити, що при всіх позитивних моментах вона збільшує ризик, пов'язаний із формуванням оборотних коштів. Що ж до ліквідності, то якщо підприємство має невеликий обсяг поточних зобов'язань і намагається якомога зменшити зайві запаси та безнадійну дебіторську заборгованість, дана політика може підтримувати необхідний рівень ліквідності. Але при значних розмірах поточних зобов'язань і обмежених обсягах оборотних активів ліквідність підприємства буде низькою.

Основний зміст гнучкої тактики полягає у забезпеченні високого співвідношення між поточними активами і обсягом реалізації, тобто підприємство збільшує такі статті балансу, які забезпечують можливість збільшення обсягів виробництва при відповідній зміні кон'юнктури ринку і дозволяє стимулювати обсяг продажів за рахунок надання

Рис. 1. Методи управління ліквідністю підприємства

Основні показники ліквідності підприємств України за 2010-2014 роки

Показники	на 31 грудня 2010 року	на 31 грудня 2011 року	на 31 грудня 2012 року	на 31 грудня 2013 року	на 31 грудня 2014 року
Власний оборотний капітал (оборотні активи – поточні зобов'язання), млн. грн.	338624,1	400903,6	448294,1	379703,3	120701,0
Коефіцієнт покриття	1,179	1,195	1,181	1,141	1,038
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,916	0,896	0,903	0,882	0,826
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,156	0,169	0,181	0,173	0,158

Розраховано автором на основі даних [8]

відстрочки платежів. До таких статей можна віднести: грошові кошти, цінні папери, страхові і резервні запаси [2, с. 122].

Сучасний стан розвитку економіки України характеризується платіжною кризою. Це відображається на діяльності кожного підприємства: порушується своєчасність і повнота погашення зобов'язань щодо оплати праці, розрахунків з постачальниками; погіршуються взаємовідносини з партнерами; скорочуються обсяги капітальних вкладень. За таких умов, щоб уникнути банкрутства та фінансової кризи, виникає потреба оцінити перспективу розвитку підприємства, спрогнозувати його майбутній фінансово-господарський стан та накреслити можливі шляхи попередження негативних явищ. У ринкових умовах кожен господарський суб'єкт повинен мати достовірну інформацію про ліквідність та платоспроможність як свого підприємства, так і своїх партнерів.

При аналізі показників ліквідності проводиться оцінка здатності підприємства генерувати кошти в розмірах і в терміни, необхідні для визначення поточної платоспроможності [6, с. 162]. Більшість науковців даний аналіз здійснюють з використанням відносних показників: коефіцієнта абсолютної ліквідності; коефіцієнта проміжної ліквідності та коефіцієнта загальної ліквідності.

Розглядаючи рівень ліквідності підприємств України за 2010-2014 роки (таблиця 1), необхідно відмітити, що протягом досліджуваного періоду, коефіцієнт покриття вітчизняних підприємств відповідає нижній межі нормативного значення (>1). Проте, починаючи з 2012 року спостерігається стійка тенденція до зниження значення показника, так у 2014 році коефіцієнт покриття становив 1,038, що на 0,141 менше ніж у 2011 році і на 0,157 менше ніж у 2012 році. Отже, за такої тенденції в майбутньому підприємствам не вистачатиме оборотних активів для погашення поточних зобов'язань.

Як видно з таблиці 1, значення коефіцієнта швидкої ліквідності не набагато перевищило нормативні межі (0,6-0,8). Так, у 2010 році даний показник мав найвище значення – 0,916, найменше значення спостерігається у 2014 році – 0,826. Оскільки відхилення було незначним, то у середньостроковій перспективі очікувана плато-

спроможність вітчизняних підприємств за досліджуваній період є задовільною.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності протягом 2010-2014 років також дещо відхилявся від норми і змінювався наступним чином: його значення у 2014 році склало 0,158, що на 0,002 більше ніж у 2010 році і на 0,023 менше ніж у 2012. В умовах кризового стану економіки перевищення нормативного значення коефіцієнта абсолютної ліквідності (0,1) є прийнятним, оскільки за такого його рівня вітчизняні підприємства все ж таки можуть розраховуватися за поточними зобов'язаннями у найближчому часі, хоч і з деякими труднощами.

Чистий оборотний капітал як абсолютний показник ліквідності і платоспроможності за період 2010-2014 років на підприємствах України демонстрував позитивну динаміку лише до 2012 року. У 2014 році обсяг власних оборотних коштів значно скоротився (на 327593,1 млн. грн. або 73,1% в порівнянні з 2012 роком) і склав 120701,0 млн. грн. Незважаючи на таку динаміку підприємства все ж таки мають певний запас ліквідності і в змозі негайно погасити значну частку поточних зобов'язань наявними коштами.

Таким чином, враховуючи стан ліквідності вітчизняних підприємств, доцільно використовувати гнучку тактику формування структури оборотних активів, реалізація якої в результаті забезпечить збільшення ліквідності. Проте дана політика є витратною і можна стверджувати, що для стабілізації діяльності підприємств управління ліквідністю має будуватися на виборі між витратами, пов'язаними зі збільшенням оборотних активів, і вигодами від їх збільшення.

IV. Висновки. Таким чином, враховуючи те, що фактори, які впливають на ліквідність підприємства носять переважно внутрішній характер, доцільно здійснювати не тільки аналіз господарських процесів і результатів, які вплинули на ліквідність, а й управляти ліквідністю для забезпечення стабілізації діяльності підприємства. Управління ліквідністю підприємства потрібно будувати на засадах постійного компромісу з урахуванням визначених пріоритетів і необхідності одночасної мінімізації ризику втрати ліквідності та ризику втраченої вигоди.

Список використаних джерел:

1. Авраменко Т.П. Платоспроможність, контролінг і антикризове регулювання діяльності аграрних підприємств / Т.П. Авраменко // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – №3. – С.183-187
2. Косова Т.Д. Фінансовий аналіз: навч. посібник. / Т.Д. Косова, І.В. Сіменко та ін. – К., Центр учбової літератури, 2013. – 440 с.
3. Мних Є. В. Фінансовий аналіз: навч. посібник / Є. В. Мних, Н. С. Барабаш. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014. – 536 с.
4. Шморгун Н.П. Фінансовий аналіз: навч. посібник / Н.П. Шморгун, І.В. Головка. – К.: Центр учбової літератури, 2006. – 528 с.
5. Юрій Е.О. Вдосконалення методики оцінки фінансового стану підприємств в контексті регулювання їх економічної поведінки у мінливому середовищі / В.В. Прядко, В.К. Євдокименко, Е.О. Юрій, М.В. Карвацький // Регіональна економіка. – 2012. – №1. – С. 69-80.

6. Юрій Е.О. Діагностика і управління ризиком ліквідності підприємства / Е.О. Юрій, Ю.М. Дмитрук // Кримський економічний вісник. – 2014. – №1(08). – С. 161-163.
7. Яремик Х.Я. Методичні підходи до оцінки платоспроможності підприємства / Х.Я. Яремик // Ефективна економіка. – 2015. – №11. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4507>
8. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

Юрій Э. А.

Буковинский государственный финансово-экономический университет

МЕСТО УПРАВЛЕНИЯ ЛИКВИДНОСТЬЮ В СТАБИЛИЗАЦИИ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Резюме

В статье раскрыто содержание управления ликвидностью как один из ключевых факторов стабильного функционирования предприятия на рынке. Определены факторы положительного и отрицательного влияния на ликвидность предприятия. Рассмотрены методы и охарактеризованы тактические задачи управления ликвидностью, связанные с оптимизацией величины и структуры активов предприятия. По результатам анализа основных показателей ликвидности предприятий обоснованно тактику формирования структуры оборотных активов, реализация которой обеспечивает увеличение ликвидности предприятия. **Ключевые слова:** стабилизация предпринимательской деятельности, ликвидность, показатели ликвидности, управление ликвидностью.

Yurii E. O.

Bukovina State Finance and Economics University

PLACE OF LIQUIDITY MANAGEMENT IN THE STABILIZING ACTIVITY OF THE ENTERPRISE

Summary

At a current stage of economic development the activity of domestic business entities becomes complicated due to the lasting defaults crisis, debts growths, unfavorable tax policy, production shortening and a deficit of financial resources. Failure of fulfilling their obligations makes a negative impact on future perspectives of business entities. Problems, that have been determined, have to be studied while the setup of liquidity management of a business entity. That's why it is important to investigate problems of liquidity and business activity management for the improvement of business entity's functioning, financial stability, increasing the efficiency of resources (capital) expenditure and stability of economic growth, increasing the efficiency of activities of an enterprise regarding amounts of advanced resources and a level of their consumption during production. The article aims to disclose the contents of liquidity management as one of the key factors for the stable functioning of the enterprise at the market. The row of positive and negative factors is analyzed which influence the liquidity of enterprise. The methods and tactical tasks of liquidity management which are relating to optimizing the size and structure of enterprise's assets are described. Practical use of the results of this article will help to solve problems regarding effective liquidity and business activity of an enterprise, and to make decisions which will be able affect further improvement of an enterprise management process. **Key words:** stabilizing activity of the enterprise, liquidity, indicators of liquidity management of liquidity.